

تبیین و پیش‌بینی افسردگی بر اساس سبک دلبستگی اجتنابی، سبک دلبستگی دوسوگرا/اضطرابی و انتظارات واقع‌بینانه از ازدواج در رابطه زوجین شهر تهران

Explain and Predict Depression based on Avoidant Attachment Style, Ambivalent/Anxious Attachment Style and Realistic Marriage Expectations in the Relationship of Couples in Tehran

Shabnam Yasbolaghi Sharahi
M.A. in Clinical Psychology, Garmsar Branch, Islamic
Azad University, Garmsar, Iran

شبنم یاسبلاغی شراهی

کارشناسی ارشد روانشناسی بالینی، واحد گرمسار، دانشگاه آزاد اسلامی،

گرمسار، ایران

Mojtaba Sedaghatifard (Corresponding Author)
Assistant Prof of Social Science, Garmsar Branch, Islamic
Azad University, Garmsar, Iran Email:
sedaghati_fard@yahoo.com

مجتبی صدقاتی فرد (نویسنده مسئول)

استادیار علوم اجتماعی، واحد گرمسار، دانشگاه آزاد اسلامی، گرمسار،

ایران

چکیده

Abstract

Aim: The purpose of this research is to explain and predict depression based on avoidant attachment style, ambivalent/anxious attachment style and realistic marriage expectations in the relationship of couples in Tehran. **method:** The current research is descriptive-survey and correlation type. The statistical population of the present study included all married individuals referring to counseling and psychological service centers in District 1 of Tehran in the spring of 2024, of which 160 were selected as a sample using a random sampling method. Research data were collected using Beck depression questionnaire (1978), Collins and Reed adult attachment scale (1990), and Nelson and Jones (1996) marriage expectations scale. Data analysis was done in two parts, descriptive and inferential, using Pearson's correlation coefficient and multiple linear regression tests by SPSS version 26 software. **Results:** The results showed that there is a significant positive relationship between avoidant attachment style and ambivalent/anxious attachment style with depression. Also, there is a significant negative relationship between realistic marriage expectations and depression. **Conclusion:** Therefore, it can be concluded that avoidant attachment style, ambivalent/anxious attachment style and realistic marriage expectations predict depression in couples

Keyword: Depression, Avoidant Attachment Style, Ambivalent/Anxious Attachment Style, Realistic Marriage Expectations

هدف: پژوهش حاضر با هدف، تبیین و پیش‌بینی افسردگی بر اساس سبک دلبستگی اجتنابی، سبک دلبستگی دوسوگرا/اضطرابی و انتظارات واقع‌بینانه از ازدواج در رابطه زوجین شهر تهران انجام شده است. روش: پژوهش حاضر توصیفی-پیمایشی و از نوع همبستگی می‌باشد. جامعه آماری پژوهش حاضر شامل تمامی افراد متأهل مراجعه‌کننده به مراکز خدمات مشاوره و روانشناسی منطقه ۱ شهر تهران در بهار سال ۱۴۰۳ بود، که با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی، تعداد ۱۶۰ نفر از آنان به عنوان نمونه انتخاب شدند. داده‌های پژوهش با استفاده از پرسشنامه‌های افسردگی بک (۱۹۷۸)، مقیاس دلبستگی بزرگسال کولینز و رید (۱۹۹۰) و مقیاس انتظار از ازدواج نلسون و جونز (۱۹۹۶) جمع‌آوری شد. تجزیه و تحلیل داده‌ها در دو بخش توصیفی و استنباطی با استفاده از آزمون‌های ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون خطی چندگانه توسط نرم افزار SPSS ویرایش ۲۶ انجام شد. یافته‌ها: نتایج نشان داد که بین سبک دلبستگی اجتنابی و سبک دلبستگی دوسوگرا/اضطرابی با افسردگی رابطه مثبت معنادار وجود دارد. همچنین، بین انتظارات واقع‌بینانه از ازدواج با افسردگی رابطه منفی معنادار وجود دارد. نتیجه‌گیری: بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که سبک دلبستگی اجتنابی، سبک دلبستگی دوسوگرا/اضطرابی و انتظارات واقع‌بینانه از ازدواج، افسردگی را در رابطه زوجین پیش‌بینی می‌کنند.

کلمات کلیدی: افسردگی، سبک دلبستگی اجتنابی، سبک دلبستگی

دوسوگرا/اضطرابی، انتظار از ازدواج واقع‌بینانه

تاریخ ارسال: ۱۴۰۳/۰۹/۱۹

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۱۰/۰۷

مقدمه

ازدواج^۱ به عنوان مهم‌ترین رابطه انسانی و ورود به مرحله جدیدی از زندگی در جوامع مختلف تلقی می‌شود، و اساس روابط زناشویی و پرورش نسل آینده را تشکیل می‌دهد. رابطه زناشویی برآورده شدن نیازهای افراد در رابطه زوجی، احساس رضایتمندی و امنیت خاطر همگی مؤلفه‌هایی هستند که کیفیت رابطه را تعیین می‌کنند (یاسی، ۱۴۰۰).

انسان موجودی اجتماعی است. با توجه به رشد و پیشرفت جوامع امروزی، توسعه و گسترش تکنولوژی، شکل زندگی از سبک سنتی به مدرن تغییر یافته است؛ که این سبک زندگی مدرن، مشکلاتی از قبیل بحران‌های اقتصادی، سیاسی و آسیب‌های اجتماعی را برای افراد و خانواده‌ها ایجاد کرده است. به سبب بروز همین مسائل و مشکلات، امروزه زندگی انسان بیشتر به سمت تنهایی حرکت می‌کند و تعامل اجتماعی، روابط خانوادگی و بین فردی افراد کاهش یافته است که می‌تواند یکی از مهم‌ترین علل شیوع افسردگی باشد (سیفی، ۱۳۹۸). افسردگی^۲ یکی از اختلالات روانی رایج است که با داشتن خلق افسرده مشخص می‌شود و می‌تواند باعث ابتلا به سایر اختلالات روانی گردد. افسردگی بر عملکرد فرد تأثیر می‌گذارد و باعث اختلال در کارکرد شغلی، تحصیلی و خانوادگی شخص می‌گردد. همچنین کیفیت زندگی فرد را مختل کرده و سلامت روان او را تحت الشعاع قرار می‌دهد (کاوه فارسانی و رجایی، ۱۴۰۱). حدوداً بین ۵ تا ۲۵ درصد از جمعیت، افسردگی را تجربه می‌کنند. تقریباً ۱۵ درصد از این جمعیت، به شدت افسرده هستند و علاوه بر داشتن فکر خودکشی، اقدام به خودکشی می‌کنند. شیوع این اختلال تا حدی رایج است که از آن به عنوان سرماخوردگی بیماری‌های روانی یاد می‌کنند (بشارت و همکاران، ۱۴۰۰). افسردگی نوعی اختلال خلقی است که مشخصه اصلی آن خلق آشفته می‌باشد. بیماران عموماً برای توصیف احساس بد خود از کلماتی نظیر ناراحت، افسرده و خلق پایین استفاده می‌کنند. ملال یا دیسفوریا^۳ کلمه‌ای مناسب برای بیان این حالت است. علاوه بر این، بیماران معمولاً بی‌علاقگی یا فقدان لذت را نیز تجربه می‌کنند که آنهدونیا^۴ نام دارد (بولاند و همکاران، ۲۰۲۲؛ ترجمه رضاعی و همکاران، ۱۴۰۲). افسردگی می‌تواند بسیار فلج‌کننده باشد. افسردگی‌های مزمن تا مدت‌ها ادامه می‌یابند، و این افراد تنها ۳۰ درصد از سال را بدون رنج افسردگی سپری می‌کنند. در عین بهبودی، ممکن است دوره‌های جدیدی از افسردگی پدیدار شوند (نولن هوکسما و همکاران، ۲۰۰۹؛ ترجمه ساعتچی و همکاران، ۱۳۹۷).

از مهم‌ترین عوامل در تعاملات زوجین می‌توان به سبک‌های دلبستگی^۵ اشاره کرد که تأثیر قابل توجهی در شکل‌گیری روابط زناشویی دارد. سبک‌های دلبستگی در بزرگسالی بر اساس روابط کودک و والد در دوران کودکی شکل می‌گیرند و می‌توانند باعث ایجاد مشکلات عاطفی، شغلی، تحصیلی و ازدواج در آینده شوند. به گفته هازن و شیور^۶ (۱۹۸۷)،

¹ Marriage

² Depression

³ Dysphoria

⁴ Anhedonia

⁵ Attachment Styles

⁶ Hazan & Shaver

دلبستگی در روابط عاطفی بزرگسالی بروز می‌یابد و نوعی پاداش ازدواج تلقی می‌شود. به گفته بالبی^۱ (۱۹۶۹) سه عامل در رضایت زناشویی زوجین اثرگذار است؛ ۱- رضایت زناشویی والدین ۲- داشتن دوران کودکی همراه با شادی ۳- نداشتن تعارض با مادر (سرخابی عبدالملکی و همکاران، ۱۴۰۱). دلبستگی پیوند پایدار هیجانی بین دو نفر است، به گونه‌ای که هر یک تلاش می‌کنند به شکلی نزدیکی با موضوع دلبستگی را حفظ کنند که ارتباط ادامه یابد (یانگ^۲ و همکاران، ۲۰۱۶). پژوهش‌ها نشان داده سبک دلبستگی می‌تواند در میزان ابتلا به افسردگی دخیل باشد. پژوهشگران معتقدند ازدواج ناکارآمد و ناموفق می‌تواند زمینه‌ساز بروز افسردگی باشد. همچنین نوع سبک دلبستگی زوجین بر روابط آنها بسیار تأثیرگذار است (اجتماعی سنگری و سلیمیان ریزی، ۱۳۹۱). والدینی که به نیازهای کودک پاسخگو هستند دلبستگی ایمن ایجاد می‌کنند. کودک می‌تواند با امنیت در محیط اطراف کاوش کند و در توانایی‌های خود در برخورد با چالش‌ها و دیگران اطمینان یابد. تعامل اولیه والد و کودک، باورهایی را تحت عنوان مدل‌های فعال درونی (طرحواره‌های شناختی/عاطفی) شکل می‌دهد که بر نگرش‌ها، رفتارها، ارتباطات، هیجانات و دفاع‌های شخص اثر می‌گذارد. غفلت، سهل‌انگاری یا سخت‌گیری والدین به عنوان یک سیستم مراقبتی، ممکن است باعث ایجاد سبک دلبستگی اضطرابی یا اجتنابی شود. مراقبینی که سطح پاسخگویی پایینی دارند در شکل دادن این سبک مؤثر هستند. سبک دلبستگی اضطرابی در شرایطی که فرد مدام نیازمند تایید دیگران و نزدیکی با آنان است رشد می‌کند. این افراد دچار ترس از طرد شدن هستند و در روابط نزدیک اضطراب بالایی را تجربه می‌کنند. سبک دلبستگی اجتنابی، روشی برای مقابله با درد، استرس و ناکامی است. والدینی که کودک را طرد می‌کنند، سرد و یخچالی هستند منجر به شکل‌گیری این سبک دلبستگی می‌شوند. هیجاناتی مانند احساس گناه، شرم، غم، ترس و اضطراب چون برای فرد تداعی‌کننده تهدید و آسیب است، منجر به اتخاذ راهبرد اجتنابی و بازدارنده می‌شوند (امانی، ۱۳۹۷).

همه افراد پیش از ازدواج از همسر آینده خود تصورات و انتظاراتی در ذهن دارند که برحسب پیش فرضی از قبل وجود داشته و لزوماً با واقعیت منطبق نیستند. پژوهش‌ها نشان می‌دهند بسیاری از افراد در پی این هستند که با توقعات غیرواقع‌بینانه خود، خلاءهای موجود در زندگی قبل از ازدواج را پر کنند. انتظار از ازدواج پدیده‌ای شناختی است، زیرا اشکال در آنها می‌تواند زندگی زناشویی افراد را تحت تأثیر خود قرار دهد (حاج رضائی، ۱۳۹۸). انتظار از ازدواج پدیده‌ای شناختی تلقی می‌شود و دربرگیرنده باورها، فرض‌ها و ادراکاتی است که تحریف آنها منجر به آشفتگی زندگی زناشویی می‌شود. به عقیده جونز و بردت^۳ (۱۹۹۶)، انتظارات مهم‌ترین بخش یک رابطه زوجی هستند (سید کاوسی و همکاران، ۱۴۰۰). عوامل متعددی همچون تحصیلات، سن، شغل، نگرش نسبت به جنسیت می‌توانند بر نوع و میزان انتظار از ازدواج تأثیر بگذارند. یکی از مهم‌ترین عوامل در پیش‌بینی طلاق زوجین، انتظارات و تصورات غیرواقع‌بینانه افراد از ازدواج و زندگی مشترک است. در این بین، دیدگاه زنان و مردان نسبت به این موضوع متفاوت است (خداپرست

¹ Bowlby

² Yang

³ Jones & Burdette

و همکاران، ۱۴۰۰). باریچ و بیلی^۱ (۱۹۹۶) انتظارات را به منزله تصاویر ذهنی از ازدواج مطرح می‌کنند، که زوجین با توجه به بافت رابطه برای خود ایجاد می‌کنند.

در سال‌های اخیر با افزایش روزافزون ابتلا به افسردگی، اهمیت بررسی این موضوع دو چندان شده است. از آنجایی که نرخ ابتلا به افسردگی با سرعت زیادی در سطح جهان رو به افزایش است و همچنین احساس امنیت و آرامش و سایر مؤلفه‌های خانواده را تحت الشعاع قرار می‌دهد، توجه بسیاری از کارشناسان را به خود جلب کرده است. این مسئله علاوه بر نسل‌های آینده، بر شرایط و موقعیت زنان و مردان در رابطه زوجی بسیار تأثیرگذار است. (افراسیابی و دهقانی دارامرد، ۱۳۹۵). بنابراین هدف اصلی این پژوهش پاسخگویی به این سوال است که آیا سبک دلبستگی اجتنابی، سبک دلبستگی دوسوگرا/اضطرابی و انتظار از ازدواج واقع‌بینانه توانایی تبیین و پیش‌بینی افسردگی در رابطه زوجین را دارند یا خیر؟

روش

این پژوهش با توجه به موضوع، اهداف و فرضیه‌ها از نوع مطالعات کاربردی بود. همچنین، از نظر ماهیت جزء پژوهش - های توصیفی از نوع همبستگی می‌باشد و روش پژوهش مورد استفاده آن در راستای پیگیری اهداف تحقیق، روش پیمایشی است. جهت بررسی موضوع پژوهش حاضر، از میان روش‌های مختلف جمع‌آوری اطلاعات، از پرسشنامه‌های استاندارد و مرتبط با متغیرهای تحقیق استفاده شد. جامعه آماری پژوهش حاضر شامل تمامی افراد متأهل مراجعه‌کننده به مراکز خدمات مشاوره و روانشناسی منطقه ۱ شهر تهران در بهار سال ۱۴۰۳ بود، که با توجه به گستردگی جامعه آماری و پراکندگی نمونه با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی، تعداد ۱۶۰ نفر از آنان به عنوان نمونه انتخاب شدند.

ابزار

پرسشنامه افسردگی بک^۲ (BDI): این پرسشنامه در سال (۱۹۷۸) توسط آرون تی. بک^۳ منتشر شد. نوعی پرسشنامه خودگزارشی است و هر گویه بیان‌کننده حالتی در فرد است. این پرسشنامه دارای ۲۱ گویه می‌باشد که در سه گروه از نشانه‌های عاطفی، شناختی و جسمانی طبقه‌بندی می‌شوند (شریفی‌نیا و همکاران، ۱۳۹۸). شیوه نمره‌گذاری به این صورت می‌باشد که هر گویه شامل ۴ آیتم است و نمره‌ای بین صفر تا ۳ می‌گیرد. مجموع نمرات بین صفر تا ۶۳ متغیر است و که درجات مختلفی از افسردگی از خفیف تا شدید را تعیین می‌کند؛ نمره کمتر یا مساوی ۹ به معنای فقدان افسردگی، نمره بین ۱۰ تا ۱۷ به معنای افسردگی خفیف، نمره بین ۱۸ تا ۲۹ به معنای افسردگی متوسط و نمره بین ۳۰ تا ۶۳ به معنای افسردگی شدید تا بسیار شدید می‌باشد. این پرسشنامه توسط دادستان و منصور در ایران (۱۳۶۹) هنجاریابی شد. پژوهشگرانی از جمله نوربالا و شاددل (۱۳۷۳) از آن استفاده کرده‌اند. رجبی و همکاران آلفای کرونباخ کل را ۰/۸۷،

¹ Barich & Bielby

² Beck Depression Inventory

³ Aaron T. Beck

ضریب اعتبار تصنیف را $0/83$ و ضریب بازآزمایی به فاصله سه هفته را $0/49$ گزارش کرده‌اند (صلاحی و همکاران، ۱۴۰۱).

پرسشنامه بازنگری شده مقیاس دلبستگی بزرگسال کولینز و رید 1990 ^۱ (RAAS): مقیاس تجدیدنظر شده دلبستگی بزرگسال توسط کولینز و رید تهیه و تنظیم گردید که مهارت‌های ایجاد روابط و شیوه شکل‌دهی روابط دلبستگی نسبت به چهره‌های دلبستگی را در قالب سه سبک دلبستگی ایمن، اضطرابی و اجتنابی بر اساس ویژگی‌های صفتی و نه ویژگی‌های وابسته به حالت بررسی می‌کند (کولینز، ۱۹۹۰). این مقیاس شامل خود-ارزیابی از مهارت‌های ایجاد روابط و خود-توصیفی شیوه شکل‌دهی به دلبستگی‌های نزدیک است. این پرسشنامه دارای ۱۸ ماده بوده که روی مقیاس ۵ درجه‌ای از نوع لیکرت (کاملاً مخالفم = ۱ تا کاملاً موافقم = ۵) نمره‌گذاری می‌شود (لطفی و کراسکیان موجمباری، ۱۴۰۰). این پرسشنامه دارای سه خرده مقیاس دلبستگی ایمن، دلبستگی اضطرابی و دلبستگی دوسوگرا/اضطرابی می‌باشد (صلاحی و همکاران، ۱۴۰۱). این پرسشنامه در ایران بر روی ۴۶۸ نفر از دانشجویان علوم پزشکی ایران انجام شد. اعتبار و پایایی آن از طریق همسانی درونی هر یک از خرده مقیاس‌های آن با روش آلفای کرونباخ به این صورت است: خرده مقیاس اضطراب = $0/79$ ، خرده مقیاس وابستگی = $0/55$ و خرده مقیاس نزدیک بودن = $0/48$ (لطفی و کراسکیان موجمباری، ۱۴۰۱).

مقیاس انتظار از ازدواج (MES)^۲: این پرسشنامه توسط نلسون و جونز (۱۹۹۶) تهیه گردیده است و دارای ۴۰ گویه می‌باشد و انتظارات افراد از ازدواج را در ابعاد مختلف (انتظار واقع‌گرایانه، انتظار ایده‌آل‌گرایانه و انتظار بدبینانه) ارزیابی می‌کند (رضازاده و همکاران، ۱۳۹۸). نمره‌گذاری این پرسشنامه از طریق یک مقیاس ۵ درجه‌ای لیکرت از کاملاً مخالفم (۱) تا کاملاً موافقم (۵) انجام می‌شود. بنابراین، حداقل نمره ۴۰ و حداکثر آن ۲۰۰ است. گویه‌های ۴، ۱۸، ۲۳، ۲۸، ۳۰، ۳۵ و ۳۸ به صورت معکوس نمره‌گذاری می‌شوند. نمرات پایین‌تر نشان‌دهنده انتظارات بدبینانه از ازدواج، نمرات بالاتر نشان‌دهنده انتظارات ایده‌آل‌گرایانه از ازدواج و نمرات حد وسط نشان‌دهنده انتظارات واقع‌بینانه از ازدواج می‌باشند (حاج رضائی، ۱۳۹۸). جونز و نلسون برای کل مقیاس، آلفای کرونباخ $0/80 - 0/79$ و دیلون ضریب $0/80$ را گزارش دادند. همچنین آنها رابطه مثبت معناداری را بین نمرات مقیاس رومانیتیک‌گرایی دین^۳ و مقیاس نگرش عشق^۴ به عنوان شواهدی بر روایی همگرایی این پرسشنامه نشان دادند. این مقیاس توسط نیلفروشان و همکاران (۲۰۱۰) در ایران هنجاریابی شد و همسانی درونی آن با استفاده از آلفای کرونباخ $0/88$ و ضریب بازآزمایی در فاصله سه هفته $0/91$ به دست آمد. در نتیجه ابزاری معتبر برای سنجش انتظار از ازدواج می‌باشد (رضازاده و همکاران، ۱۳۹۸).

روش اجرا

¹ Revise Adult Attachment Scale

² Marriage Expectations Scale

³ Dean Romanticism Scale

⁴ Love Attitude Scale

پس از تکمیل پرسشنامه‌ها، پاسخ‌های به دست آمده کدگذاری شد و داده‌های جمع‌آوری شده توسط نرم افزار SPSS ویرایش ۲۶ تجزیه و تحلیل شدند. با توجه به فرضیه‌های پژوهش، داده‌ها در دو سطح آمار توصیفی و استنباطی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. به طوری که در بخش توصیفی شاخص‌های آماری نظیر، فراوانی، میانگین و انحراف معیار، نمره حداقل، نمره حداکثر، چولگی و کشیدگی و در بخش استنباطی، با استفاده از آزمون‌های ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون خطی چندگانه هر یک از فرضیه‌ها مورد آزمون قرار گرفته تجزیه و تحلیل انجام شد.

یافته‌ها

بر اساس یافته‌های جمعیت شناختی، آزمودنی‌ها از سن ۲۰ تا ۶۸ سال بودند که بیشترین فراوانی مربوط به افراد دارای ۵۰ سال بوده است. جنسیت افراد نمونه شامل ۱۲۷ نفر زن (۷۹/۴٪) و ۳۳ نفر مرد (۲۰/۶٪) بود. ۹ نفر (۵/۶٪) دارای تحصیلات زیر دیپلم، ۲۸ نفر (۱۷/۵٪) دارای تحصیلات دیپلم، ۶۸ نفر (۴۲/۵٪) دارای تحصیلات لیسانس، ۵۳ نفر (۳۳/۱٪) دارای تحصیلات فوق لیسانس و ۲ نفر (۱/۳٪) دارای تحصیلات دکترا بودند. ۷ نفر (۴/۴٪) بی‌کار، ۵۹ نفر (۳۶/۹٪) خانه‌دار و ۹۴ نفر (۵۸/۸٪) شاغل بودند. ۴۵ نفر از شرکت‌کنندگان (۲۸/۱٪) کمتر از ۵ سال، ۲۷ نفر (۱۶/۹٪) بین ۵ تا ۱۰ سال و ۸۸ نفر (۵۵٪) بالای ۱۰ سال سابقه زندگی مشترک داشتند. ۴۵ نفر از افراد نمونه (۲۸/۱٪) هنوز فرزندی نداشتند، ۵۷ نفر (۳۵/۶٪) دارای ۱ فرزند، ۴۵ نفر (۲۸/۱٪) دارای ۲ فرزند، ۱۱ نفر (۶/۹٪) دارای ۳ فرزند و ۲ نفر (۱/۳٪) بیش از ۳ فرزند داشتند.

جدول شماره (۱). نتایج بررسی شاخص‌های آماری مربوط به متغیرهای پژوهش

ردیف	متغیر	میانگین	انحراف معیار	نمره حداقل	نمره حداکثر	چولگی	کشیدگی
۱	افسردگی	۱۰/۷۷	۱۰/۸۸	۰/۰۰	۵۲	۱/۴	۱/۸
۲	سبک دلبستگی اجتنابی	۱۶/۳۲	۳/۸۷	۶	۲۶	-۰/۳۷	۰/۲۸
۳	سبک دلبستگی دوسوگرا/اضطرابی	۱۴/۰۱	۶/۰۷	۶	۳۰	۰/۴۴	۰/۷
۴	انتظار از ازدواج واقع‌بینانه	۶۲/۶۷	۱۳/۴۹	۲۱	۸۵	-۱	۰/۷۸

جدول شماره (۱) نتایج بررسی شاخص‌های آماری مربوط به متغیرهای پژوهش را نشان می‌دهد. نتایج حاکی از آن بود که نمره میانگین افسردگی ۱۰/۷۷ در بازه کمینه ۰/۰۰ و بیشینه ۵۲ قرار دارد. نمره میانگین سبک دلبستگی اجتنابی ۱۶/۳۲ در بازه کمینه ۶ و بیشینه ۲۶ قرار دارد. نمره میانگین سبک دلبستگی دوسوگرا/اضطرابی ۱۴/۰۱ در بازه کمینه ۶ و بیشینه ۳۰ قرار دارد. نمره میانگین انتظار از ازدواج واقع‌بینانه ۶۲/۶۷ در بازه کمینه ۲۱ و بیشینه ۸۵ قرار دارد. برای ارزیابی میزان پراکندگی و نرمال بودن توزیع داده‌ها از دو شاخص آماری چولگی و کشیدگی استفاده شد. چولگی متغیرهای پژوهش از -۱ الی ۱/۴ و کشیدگی آنها از ۰/۷ الی ۱/۸ بود. چون مقدار چولگی در هیچ یک از متغیرها برابر با عدد صفر نمی‌باشد، توزیع اندکی نامتقارن بوده و دارای ضریب چولگی مثبت یا منفی است. همچنین، با توجه به اینکه مقدار چولگی و کشیدگی توزیع متغیرهای پژوهش از محدوده ۲ و -۲ فراتر نرفته است، می‌توان نتیجه گرفت که توزیع داده‌ها در حالت نرمال است.

جدول شماره (۲). تحلیل آماری همبستگی متغیرهای پژوهش

ردیف	متغیر	ضریب همبستگی پیرسون	سطح معناداری
۱	سبک دلبستگی اجتنابی	۰/۳۶	۰/۰۰
۲	سبک دلبستگی دوسوگرا/اضطرابی	۰/۵۲	۰/۰۰
۳	انتظار از ازدواج واقع‌بینانه	-۰/۵۰	۰/۰۰

بر اساس جدول شماره (۲)، با توجه به سطح معناداری که (۰/۰۰) و کمتر از ۰/۰۱ بوده ($P < ۰/۰۱$) و ضریب همبستگی پیرسون، با احتمال ۹۹٪ بین تمامی متغیرهای پژوهش رابطه معنادار وجود دارد؛ به این صورت که، بین سبک دلبستگی اجتنابی و افسردگی رابطه مثبت معنادار وجود دارد. به این معنا که با بالا رفتن نمره سبک دلبستگی اجتنابی نمره افسردگی نیز افزایش می‌یابد و بالعکس. بین سبک دلبستگی دوسوگرا/اضطرابی و افسردگی رابطه مثبت معنادار وجود دارد. به این معنا که با بالا رفتن نمره سبک دلبستگی دوسوگرا/اضطرابی نمره افسردگی نیز افزایش می‌یابد و بالعکس. بین انتظار از ازدواج واقع‌بینانه و افسردگی رابطه منفی معنادار وجود دارد. به این معنا که با افزایش نمره انتظار از ازدواج واقع‌بینانه نمره افسردگی کاهش می‌یابد و بالعکس.

جدول شماره (۳). خلاصه تحلیل رگرسیون برای متغیر افسردگی

متغیر	ضریب همبستگی	ضریب تعیین	ضریب تعیین تعدیل شده	انحراف استاندارد برآورد
پیش‌بین	۰/۶۴۶	۰/۴۱۷	۰/۴۰۶	۸/۳۸۸۸۹

بر اساس یافته‌های جدول شماره (۳)، مقدار ضریب همبستگی محاسبه شده (۰/۶۴۶) نشان می‌دهد مدل رگرسیونی حاضر می‌تواند جهت پیش‌بینی متغیر وابسته مورد استفاده قرار گیرد. با توجه به مقدار ضریب تعیین (۰/۴۱۷) و ضریب تعیین تعدیل شده (۰/۴۰۶) که مقداری نزدیک به یکدیگر دارند، می‌توان اینطور نتیجه‌گیری کرد که ۴۰/۶٪ واریانس متغیر افسردگی توسط متغیرهای پیش‌بین یعنی سبک دلبستگی اجتنابی، سبک دلبستگی دوسوگرا/اضطرابی و انتظار از ازدواج واقع‌بینانه تبیین می‌شود. به این معنا که ۴۰/۶٪ از پراکندگی مشاهده شده در متغیر افسردگی، توسط متغیرهای پیش‌بین توجیه می‌شود.

جدول شماره (۴). نتایج تحلیل واریانس مجموع مجذورات حاصل از رگرسیون

اثرات	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	سطح معناداری
رگرسیون	۷۸۶۱/۶۲۹	۳	۲۶۲۰/۵۴۳	۳۷/۲۳۸	۰/۰۰۰
باقی مانده‌ها	۱۰۹۷۸/۲۷۱	۱۵۶	۷۰/۳۷۴		
کل	۱۸۸۳۹/۹۰۰	۱۵۹			

بر اساس یافته‌های جدول شماره (۴)، با توجه به اینکه سطح معناداری کمتر از ۰/۰۵ بوده ($P = ۰/۰۰۰$) و مقدار F که برابر با (۳۷/۲۳۸) است، مدل ارائه شده به خوبی می‌تواند افسردگی را به عنوان متغیر وابسته، بر اساس متغیرهای پیش‌بین

سبک دلبستگی اجتنابی، سبک دلبستگی دوسوگرا/اضطرابی و انتظار از ازدواج واقع‌بینانه تبیین و پیش‌بینی کند. در نتیجه با احتمال ۹۵٪، بین افسردگی و متغیرهای سبک دلبستگی اجتنابی، سبک دلبستگی دوسوگرا/اضطرابی و انتظار از ازدواج واقع‌بینانه در زوجین رابطه معنادار وجود دارد

جدول شماره (۵). نتایج تحلیل رگرسیون افسردگی بر اساس سبک‌های دلبستگی، انتظار از ازدواج و رضایت از زندگی

متغیرهای پیش‌بین	B	انحراف استاندارد	Beta	T	سطح معناداری
مقدار ثابت	۱۵/۹۱۰	۴/۶۵۰		۳/۴۲۱	۰/۰۰۱
سبک دلبستگی اجتنابی	۰/۳۳۳	۰/۲۰۸	۰/۱۱۹	۱/۵۹۹	۰/۰۰۰
سبک دلبستگی دوسوگرا/اضطرابی	۰/۶۱۷	۰/۱۳۸	۰/۳۴۵	۴/۴۶۳	۰/۰۰۰
انتظار از ازدواج واقع‌بینانه	-۰/۳۰۷	۰/۰۵۲	-۰/۳۸۰	-۵/۹۱۲	۰/۰۰۰

بر اساس یافته‌های جدول شماره (۵)، با توجه به سطح معناداری که در متغیرهای سبک دلبستگی اجتنابی، سبک دلبستگی دوسوگرا/اضطرابی و انتظار از ازدواج واقع‌بینانه، (۰/۰۰) بوده و کمتر از ۰/۰۵ است ($P < ۰/۰۵$)، با احتمال ۹۵٪ این سه متغیر پیش‌بین با افسردگی رابطه معنادار داشته و آن را پیش‌بینی می‌کنند. با توجه به مقادیر ضرایب رگرسیونی یا Beta، سبک دلبستگی اجتنابی (۰/۱۱۹) دارای رابطه مثبت با افسردگی، سبک دلبستگی دوسوگرا/اضطرابی (۰/۳۴۵) دارای رابطه مثبت با افسردگی و انتظار از ازدواج واقع‌بینانه (-۰/۳۸۰) به دلیل وجود علامت منفی دارای رابطه معکوس با افسردگی می‌باشد.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف پژوهش حاضر تبیین و پیش‌بینی افسردگی بر اساس سبک دلبستگی اجتنابی، سبک دلبستگی دوسوگرا/اضطرابی و انتظارات واقع‌بینانه از ازدواج در رابطه زوجین شهر تهران بود. با توجه به نتایج پژوهش حاضر، سبک‌های دلبستگی اجتنابی و دوسوگرا/اضطرابی توانایی پیش‌بینی افسردگی در رابطه زوجین را دارند. این نتایج با یافته‌های پژوهش‌های زاهدیان و همکاران (۱۴۰۲)، حسن اصفهانی، برجعلی و خانجانی (۱۴۰۱)، ملک‌لو و قربان جهرمی (۱۴۰۱)، رضایی و رضایی (۱۳۹۹)، نظری چگنی و همکاران (۱۳۹۱)، فوجیموری^۱ و همکاران (۲۰۱۷) و سکاکی و توزنده جانی (۲۰۱۷) همسو می‌باشد. در تبیین این فرضیه می‌توان گفت افراد اجتنابی با الگوی کمینه‌ساز عاطفه^۲ با شیوه‌های غیرفعال‌ساز همچون واپس‌رانی، چشم‌پوشی و غیره استفاده می‌کنند. افراد با سبک دلبستگی دوسوگرا/اضطرابی، سازو کار فعال‌ساز^۳ را در مواجهه با هیجان‌های منفی به کار می‌گیرند و با اغراق در تجربه هیجانی منفی، به دنبال جلب توجه و دریافت حمایت هستند. آن دسته از افرادی که دلبسته‌ناایمن (اجتنابی و دوسوگرا/اضطرابی) هستند، راهبردهای هیجانی را به کار می‌گیرند که بر تجربه هیجان‌های منفی می‌افزاید. در افرادی که سبک دلبستگی ناایمن دارند، احتمال بروز رفتارهای پرخطر مانند سوء‌مصرف مواد مخدر بالاست. به عقیده کارتر و گاب (۲۰۰۲)، افرادی که سبک دلبستگی ناایمن دارند استرس و نگرانی بیشتر و رضایت از زندگی کمتری را نسبت به افرادی که دلبستگی ایمن دارند تجربه می‌کنند. (عباسی

¹ Fujimori

² Affect Minimization

³ Hyper Activation

و همکاران، ۱۳۹۷). افرادی که سبک دلبستگی نایمن اجتنابی دارند، دیگران را غیرقابل اعتماد و طردکننده در نظر می‌گیرند، به همین سبب از آنها فاصله گرفته و از کمک خواستن اجتناب می‌کنند (بشارت و همکاران، ۱۳۹۷). افرادی که دارای سبک دلبستگی نایمن می‌باشند، احساس اعتماد به نفس و در کل اعتماد کمی به خود و دیگران دارند به همین دلیل در موقعیت‌های تنش‌زا و دشوار دچار ناکامی شده و سلامت روان آنها به خطر می‌افتد. نسبت به خود، دیگران و وقایع نگرشی منفی داشته و معمولاً بدبین هستند، که به سبب آن ارزیابی منفی‌تری داشته و هیجان‌ات منفی‌تری را تجربه می‌کنند. در نتیجه، رضایت از زندگی کمتری داشته و بیشتر مستعد ابتلا به افسردگی هستند. (چگنی و همکاران، ۱۳۹۱).

از دیگر نتایج این پژوهش پیش‌بینی افسردگی بر اساس انتظارات واقع‌بینانه از ازدواج بود که با نتایج پژوهش‌های خدا پرست و همکاران (۱۴۰۰)، سید کاوسی، مردوخی و مقرب تورتولش (۱۴۰۰)، طاهری و محوی شیرازی (۱۳۹۸)، خوشنویس، مستوفی فر و کمالی (۱۳۹۶) همسو بود. در تبیین این فرضیه می‌توان گفت انتظارات واقع‌بینانه شامل باورها و نگرش‌هایی است که زوجین درباره چگونگی ازدواج، حل و فصل مسائل و مشکلات و درک رضایت از زندگی زناشویی دارند. انتظارات واقع‌بینانه، انتظاراتی را در بر می‌گیرد که در سه حیطه صمیمیت^۱، برابری^۲ و توافق^۳ با حقایق زندگی همگونی بیشتری دارند. مواردی مانند اینکه از لحاظ هیجانی رابطه عمیقی را با همسر خود تجربه کنند، نمونه‌ای از صمیمیت در زندگی زناشویی است. همکاری درباره امور منزل و توافق بر سر مسئله فرزندآوری، نمونه‌های دیگری از این انتظارات است (نیلفروشان و همکاران، ۱۳۹۰). بر اساس دیدگاه شناختی، زوجین یک سری ایده‌آل‌ها و انتظاراتی دارند که شریط عاطفی خود را توسط آنها ارزیابی می‌کنند. از دیدگاه شناختی مواردی از جمله سبک‌های دلبستگی زوجین، انتظارات غیرمنطقی، باورهای ارتباطی، شخصیت زوجین در ازدواج و هماهنگی و همسانی سازی‌های زوجین تأثیر مهمی بر ازدواج دارند (مهدیزاده کرگشه، ۱۴۰۰). در صورتی که انتظارات زوجین در رابطه زناشویی آنان به صورت واقعی برآورده شود، تجربه احساس امنیت، ارزیابی درست از رفتارهای یکدیگر، تعاملات سازگارتر و سطوح بالایی از رضایت زناشویی را منجر می‌شود (عرب‌زاده، ۱۳۹۵). ممکن است افراد انتظارات مخربی را شکل دهند که درست و منطقی نیستند. این موضوع منجر به افزایش بی‌ثباتی زناشویی شده و این انتظارات از نسلی به نسل دیگر منتقل می‌شوند (دیلیون، ۲۰۰۵). بر اساس نظریه قراردادهای زناشویی سگر (۱۹۶۷)، انتظارات از ازدواج، تنها شامل مواردی که افراد از همسرشان می‌خواهند نیست بلکه مواردی را که تمایل دارند به همسر خود عرضه کنند نیز در بر می‌گیرد. زوجین باید انتظارات خود را واضح و صریح بیان کنند، زیرا انتظاراتی که به روشنی مطرح شوند به خواسته‌های مخرب و ناامیدکننده منتهی نمی‌شوند. حال اگر این انتظارات نامناسب و مبهم باشند، منجر به تنش و تعارض شده و در نهایت رضایت زناشویی را کاهش می‌دهند (فاتحی و صالحی، ۱۳۹۸). در نتیجه، هر چه انتظارات منطقی‌تر و واقع‌بینانه‌تر باشند احتمال سرخوردگی، تنش میان زوجین، تجربه هیجان‌ات منفی و افسردگی کاهش می‌یابد.

¹ Intimacy

² Equality

³ Compatibility

تشکر و قدردانی

بدین وسیله بر خود لازم می‌دانیم از تمامی شرکت‌کنندگان عزیزی که ما را در فرآیند اجرای این پژوهش یاری نمودند، کمال تشکر و سپاسگزاری را ابراز نماییم.

منابع

- اجتماعی سنگری، ندا؛ سلیمیان ریزی، محمد مهدی. (۱۳۹۱). اثر واسطه‌ای سبک‌های دلبستگی در رابطه طلاق عاطفی و علائم اضطراب و افسردگی در زنان متأهل. روانشناسی معاصر، ۷، ۱۳۹۱، ۳۳-۲۹.
- امانی، ملاحح. (۱۳۹۷). پیش‌بینی سبک‌های فرزندپروری مادران از طریق سبک‌های دلبستگی و ویژگی‌های شخصیتی آنها. رویش روانشناسی، سال هفتم، شماره ۱۱، پیاپی ۳۲، ۲۱۰-۱۹۳.
- بشارت، محمدعلی؛ جعفری، فرزانه؛ غلامعلی لوانسانی، مسعود. (۱۴۰۰). پیش‌بینی نشانه‌های اضطراب و افسردگی بر اساس ارضای نیازهای بنیادین روانشناختی. رویش روانشناسی، سال ۱۰، شماره ۱، پیاپی ۵۸، فروردین ۱۴۰۰، ۳۴-۲۵.
- بشارت، محمد علی؛ شهرایی فراهانی، هانیه؛ سامانی عمانی، رضا؛ رضازاده، محمدرضا. (۱۳۹۷). پیش‌بینی سازگاری با ناباروری بر اساس سبک‌های دلبستگی در زنان نابارور. رویش روانشناسی، سال هفتم، شماره ۱۱، پیاپی ۳۲، ۳۳-۱۱.
- بولاند، رابرت؛ وردوین، مارسیا ال؛ روئیز، پدرو. (۲۰۲۲). خلاصه روان‌پزشکی کاپلان و سادوک، جلد ۲. ترجمه فرزین رضاعی و همکاران. (۱۴۰۲). تهران: ارجمند.
- حاج رضائی، بهار. (۱۳۹۸). مقایسه اثربخشی رویکردهای مختلف بر بهبود انتظار از ازدواج دختران مجرد مانده. مجله دانشکده پزشکی دانشگاه علوم پزشکی مشهد، ۶۲، ۵، ۱۸۲۳-۱۸۱۵.
- حسن اصفهانی، مصطفی؛ برجعلی، احمد؛ خانجانی، مهدی. (۱۴۰۱). پیش‌بینی رضایت جنسی براساس سبک‌های دلبستگی، سبک‌های هویت و مثلث عشق. فصلنامه خانواده‌پژوهی، سال هجدهم، شماره ۷۰، ۳۰۷-۲۸۷.
- خدایپرست، عطا؛ لاغوثی، دل آرا، علیزاده، مهستی؛ گیلانی، ندا. (۱۴۰۰). انتظار از ازدواج و عوامل مرتبط با آن در زوجین تازه ازدواج کرده، در مرکز مشاوره قبل از ازدواج در تبریز. مجله پزشکی دانشگاه علوم پزشکی تبریز، بهمن و اسفند ۱۴۰۰، ۴۳ (۶)، ۵۴۲-۵۳۳.
- خوشنویس، الهه؛ مستوفی فر، اعظم؛ کحالی، ریحانه. (۱۳۹۶). پیش‌بینی رابطه انتظار از ازدواج براساس جهت‌گیری مذهبی و سبک‌های دلبستگی. فصلنامه علمی- پژوهشی تحقیقات مدیریت آموزشی، سال نهم، شماره دوم، زمستان ۱۳۹۶ (پیاپی ۳۴)، ۱۱۲-۹۷.
- رضازاده، مسعود؛ صدری دمیرچی، اسماعیل؛ قمری کیوی، حسین. (۱۳۹۸). اثربخشی برنامه آموزش پیش از ازدواج بر نگرش درباره ازدواج، تاب‌آوری و انتظار از ازدواج. مشاوره و روان‌درمانی خانواده، دوره نهم، شماره اول (پیاپی ۲۷)، ۱۲۴-۱۰۹.
- رضایی، مریم؛ رضایی، سحر. (۱۳۹۹). پیش‌بینی طلاق عاطفی بر اساس سبک‌های دلبستگی، صمیمیت زناشویی و هوش هیجانی. فصلنامه علمی رهیافت‌های نوین در مطالعات اسلامی، دوره دوم، شماره چهارم، ۲۹۰-۲۷۷.
- زاهدیان، معصومه؛ ارسلان ده، فرشته؛ شاهینی، مهدیس؛ افتخاری، نجمه. (۱۴۰۲). تأثیر سبک‌های دلبستگی بر علائم افسردگی و بدتنظیمی هیجانی با میانجیگری ذهنی‌سازی در پرستاران. فصلنامه مدیریت پرستاری، دوره ۱۲، شماره ۲، تابستان ۱۴۰۲، ۸۷-۷۴.
- سیفی، مهدی. (۱۳۹۸). فرآیند، سازوکار و علت‌های افسردگی از دیدگاه روان‌کاوی تکاملی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. رشته روانشناسی. دانشگاه بین‌المللی امام خمینی (ره)، دانشکده علوم اجتماعی.
- سرخابی عبدالملکی، مریم؛ دوکانه‌ای فرد، فریده؛ بهبودی، معصومه. (۱۴۰۱). پیش‌بینی طلاق عاطفی براساس سبک‌های دلبستگی و باورهای فراشناختی در زنان: نقش واسطه‌ای فرسودگی زناشویی. فصلنامه خانواده‌درمانی کاربردی، دوره ۳، شماره ۳، پیاپی ۱۲، پاییز ۱۴۰۱، ۵۳۶-۵۲۲.
- سید کاوسی، سپیده سادات؛ مردوخی، محمد سعید؛ مقرب تورتولش، مینا. (۱۴۰۰). پیش‌بینی انتظار از ازدواج براساس باورهای ارتباطی و نگرش به ازدواج در دختران آستانه ازدواج. فصلنامه خانواده‌درمانی کاربردی، ۲ (پیاپی ۵)، ۳۷۱-۳۵۱.

- شریفی‌نیا، آزاده؛ نجاتی، مریم؛ ملکی، مجتبی. (۱۳۹۸). درمان شناختی-رفتاری (CBT). تهران: نشر رزا.
- صلاحی، علی اکبر؛ یاسبلاغی شراهی، شبنم؛ آقاپارزاده قلعه جوق خاطره؛ وکیلی ازغندی، نیکی. (۱۴۰۱). آزمون‌های روانشناختی اختلالات بالینی و هوش (جلد ۲). تهران: نشر آذرفر.
- صلاحی، علی اکبر؛ یاسبلاغی شراهی، شبنم؛ آقاپارزاده قلعه جوق، خاطره؛ وکیلی ازغندی، نیکی. (۱۴۰۱). آزمون‌های روانشناختی ورزشی و تشخیص ابعاد فردی (جلد ۳). تهران: نشر آذرفر.
- طاهری، زهرا؛ محوی شیرازی، مجید. (۱۳۹۸). رابطه انتظار از ازدواج و تحمل پریشانی با سازگاری زناشویی زنان. پژوهشنامه زنان، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، فصلنامه علمی-پژوهشی، سال دهم، شماره اول، ۹۹-۱۱۶.
- عباسی، خیام؛ قلی‌پور، میترا. (۱۳۹۸). بررسی جامعه‌شناختی عوامل اجتماعی و فرهنگی مؤثر بر بروز طلاق عاطفی (مطالعه موردی: شهرستان مسجد سلیمان سال ۱۳۹۶). مجله زن و مطالعات خانواده، دوره ۱۲، شماره ۴۳، بهار ۱۳۹۸، ۱-۲۳.
- عربزاده، رضا. (۱۳۹۵). بررسی ابعاد انتظار از ازدواج، شناخت از همسر و تمایل به مشاوره پیش از ازدواج در زوجین در آستانه ازدواج بوشهر. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، رشته روانشناسی عمومی، دانشگاه خلیج فارس بوشهر، دانشکده ادبیات و علوم انسانی.
- فاتحی، شیمه؛ صالحی، رضوان. (۱۳۹۸). مقایسه انتظارات از ازدواج در افراد مهربان و افراد مهرطلب. رویش روانشناسی، سال ۸، شماره ۴، شماره پیاپی ۳۷، صص ۱۳۱-۱۲۱.
- کاوه فارسانی، ذبیح‌الله؛ رجایی، مانده. (۱۴۰۱). بررسی نقش میانجی‌گری باورهای لذت بردن در رابطه بین عملکرد خانواده، رضایت از زندگی و افسردگی. پژوهش‌های علوم شناختی و رفتاری، سال دوازدهم، شماره اول، پیاپی ۲۲، بهار و تابستان ۱۴۰۱، ۱۲۱-۱۴۰.
- لطفی، سعید؛ کراسکیان موجمباری، آدیس. (۱۴۰۰). رابطه بین سبک‌های دلبستگی والدین و سبک‌های دلبستگی فرزندان: نقش واسطه‌ای واکنش‌های هیجانی. فصلنامه پرستار و پزشک در رزم، بهار ۱۴۰۰، سال نهم، ۵۳-۴۴.
- ملک‌لو، عاطفه؛ قربان جهرمی، رضا. (۱۴۰۱). بررسی رابطه سبک دلبستگی ایمن، اجتنابی و دوسوگرا با سازگاری زناشویی در دانشجویان متأهل. فصلنامه ایده‌های نوین روانشناسی، دوره ۱۴، شماره ۱۸، پاییز ۱۴۰۱، ۱-۱۸.
- مهدیزاده کرگشه، زهرا. (۱۴۰۰). مقایسه ترس از ازدواج و انتظار از ازدواج در بین افراد مجرد و مطلقه با تأکید بر نقش تعدیل‌کننده جنسیت. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، رشته روانشناسی بالینی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد اردبیل.
- نولن هوکسما، سوزان؛ فردریکسون، باربارا؛ لافنس، جفری؛ واگنار، ویلیام. (۲۰۰۹). زمینه روانشناسی اتکینسون و هیلگارد، ویراست پانزدهم. ترجمه محمود ساعتچی و همکاران. (۱۳۹۶). رشت: گپ.
- نظری چگنی، اکرم؛ بهروزی، ناصر؛ شیخ‌شبابی هاشمی، سید اسماعیل؛ مهربانی‌زاده هنرمند، مهناز. (۱۳۹۱). سبک‌های دلبستگی ایمن و نایمن اجتنابی یا افسردگی و رضایت از زندگی با میانجیگری خوشبینی و حمایت اجتماعی. مجله دست آوردهای روانشناختی (علوم تربیتی و روانشناسی)، دانشگاه شهید چمران اهواز، دوره چهارم، سال ۱۹-۳، شماره ۲، ۱۰۰-۸۱.
- نیلفروشان، پریسا؛ عابدی، احمد؛ نویدیان، علی؛ احمدی، سید احمد. (۱۳۹۰). بررسی ساختار عاملی، اعتبار و روایی مقیاس انتظار از ازدواج. مجله علوم رفتاری، دوره ۵، شماره ۱، بهار ۱۳۹۰، ۱۹-۱۱.
- یاسی، فاطمه. (۱۴۰۰). رابطه توانمندی‌های شخصیت با طلاق عاطفی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. رشته روانشناسی. موسسه آموزش عالی حکمت رضوی، گروه آموزشی مشاوره خانواده

Barich, R. R., & Bielby, D. D. (1996). Rethinking Marriage: Change and Stability in Expectations 1987-1994, *Journal of Family Issues*, 17(2), pp 139-170.

Collins NL., & Read SJ. (1990). Adult Attachment Working Models, and Relationship Quality in Dating Couples. *Journal of Personality and Social Psychology*. Apr; 58 (4): 644.

Dillion, H. N. (2005). Family Violence and Divorce: Effects on Marriage Expectations.

Fujimori ,A., Hayshi, H., Fujiwara, Y., & Matsusaka, t. (2017). Influences of Attachment Style, Family Functions and Gender Differences on Lonliness in Japanese University Students. *Psychology*, 2017,8,654-662.

- Sakaki, S., & Toozandehjani, H. (2017). The Investigation of Relationship between Religious Attitudes and Attachment Styles among Iranian Students. *Open Journal of Psychology*, 2017,7,115-122.
- Yang, X., Zhu, L., Chen, Q., Song, P., & Wang, Z. (2016). Parent Marital Conflict and Internet Addiction among Chinese College Students: The Mediating Role of Father-Child, Mother-Child, and Peer Attachment. *Computers in Human Behaviour*, 59, 221-229.
- Murrie, B. Lappin, J. Large, M. Sara, G. (2020). Transition of substance-induced, brief, and atypical psychoses to schizophrenia: a systematic review and meta-analysis. *Schizophrenia bulletin*, 46(3), 505-516.
- Murrie, Benjamin; Lappin, Julia; Large, Matthew; Sara, Grant (2023). "Transition of Substance-Induced, Brief, and Atypical Psychoses to Schizophrenia: A Systematic Review and Meta-analysis". *Schizophrenia Bulletin*. 46 (3): 505–516.
- Nestler, E. J. (2022). Cellular basis of memory for addiction. *Dialogues in clinical neuroscience*.
- Randal, C. Bucci, S. Morera, T. Barrett, M. Pratt, D. (2016). Mindfulness- based cognitive therapy for psychosis: Measuring psychological change using repertory grids. *Clinical psychology & psychotherapy*, 23(6), 496-508.
- Sacks, J. Y. (2004). Women with co- occurring substance use and mental disorders (COD) in the criminal justice system: a research review. *Behavioral Sciences & the Law*, 22(4), 449-466.
- Volkow, N. D. Koob, G. F. McLellan, A. T. (2016). Neurobiological advances from the brain disease model of addiction. *New England Journal of Medicine*, 374(4), 363-371.

